

İKTİSADİ DÜŞÜNCELER TARİHİ

Öğr. Gör. İlyas İlker İŞLER
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
AKÇAKOCA BEY SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ

2022-2023

İKT-3003

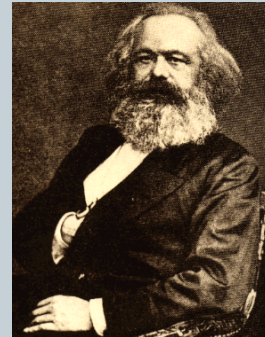
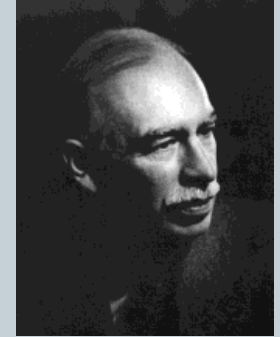
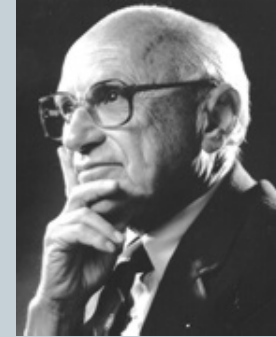
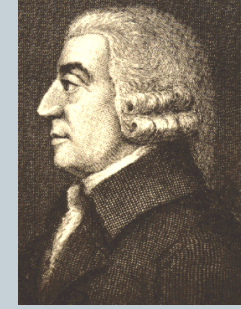
Niçin İktisadi Düşünceler Tarihi Okuyoruz?

Why study it?

“Current work, so one would think, will preserve whatever is still useful of the work of preceding generations ... Why then should we go back to old authors and rehearse outmoded views? Cannot the old stuff be safely left to the care of a few specialists who love it for its own sake? ”

Joseph Schumpeter
History of Economic Analysis (1954)

- İDT'nin önemini üç madde ile özetleyebiliriz.
 - 1) Pedagojik yararlar
 - 2) Yeni fikirlerin keşfedilmesi
 - 3) İnsan zihninin algılama biçimini kavrama

Niçin İktisadi Düşünceler Tarihi Okuyoruz?

- Boulding “*bilgisayar kullanımı bilen, büyük regresyon ve korelasyon analizleri yapan, fakat gerçekte kimin ekmeğine yağ sürdüğünü bilmeyen, ekonomik kurumlar konusunda inanılmaz derecede cahil, ekonomi bilimi için akıtılan kan, ter ve gözyaşı konusunda en ufak bir algısı olmayan, verilerin altında yatan gerçeğin farkında olmayan yaldızlı teknisyenler artacaktır*”
- Heterodoks yaklaşımlara da yer vermesi nedeniyle tamamlayıcı bir nitelik göstermektedir.

İktisadi düşünce tarihinde temel dönemler

- Bilimsel İktisat Öncesi Dönem (1776'ya kadar).
- Klasik İktisat (1776-1870'ler).
- Komünizmin öncüleri olarak Sosyalizmin Marksist Kavramsallaştırması (1848'dan günümüze değin).
- Marjinal Devrim (1870'ler-1890'lar).
- Neoklasik İktisatçılar (1890'lardan günümüze değin).
- Keynesyen Devrim (1936-1960'lar).
- Çağdaş Makro İktisadi Okullar (1945'lerden günümüze değin)

İlk Çağlarda İktisadi Düşünce

- İktisadi düşünce Antik Yunan, Eski Hindistan ve Eski Çin'e kadar uzanır.
- Araştırmalar çoğaldıkça bilgiler artacak!
- İktisat ayrı bir disiplin değil, hukuk, felsefe vd. disiplinlerin bir parçası...
- Babil Krallığı ve Hammurabi Yasaları
 - *“Bir kimse ki, borcu var, ve eğer, iklim değişikliği toprağını yıkar veya rekoltesini mahveder veya susuzluk o yıl mahsul almasına engel olursa, söz konusu yılda, borçlu alacaklısına ne borcunu ne de faizlerini öder”.*
- İbranilerde Ekonomik Yasalar
 - *“Bütün topraklar bana aittir ve onları devamlı olarak mülkiyetiniz altında tutamazsınız”*
 - Mülkiyet, faiz ve alacaklar, mübadele

Antik Yunan (MÖ 1200'ler-MÖ 200'ler)

- Batı uygarlığının iki kaynağı: Antik Yunan ve İbrani
- 18. yy'da Yunanca bilmek aydınlanmanın bir işareti
- Klasik İktisatçılar antik Yunan üzerinde çalışmışlar, ondan etkilenmişlerdir.

KARL MARX

The Difference Between
the Democritean and Epicurean
Philosophy of Nature

ROWLAND CLASSICS

Antik Yunan (MÖ 1200'ler-MÖ 200'ler)

- Sınırlı miras
 - Ekonomik yaşam ilkel düzeyde
 - İktisadi konular toplum ve devlet felsefesinin bir parçası

Antik Yunan döneminde siyasi örgütlenme

- Tek bir merkezi otoritenin olmaması
- 350.000-400.000 nüfuslu şehir devletleri
- Krallık, despotizm, plütarşi, aristokrasi, doğrudan demokrasi
- Zamanla krallıktan şehir devlet yönetimine geçiş
 - Paranın icadı
 - Toprakta özel mülkiyet

Antik Yunan döneminde toplumsal sınıflar

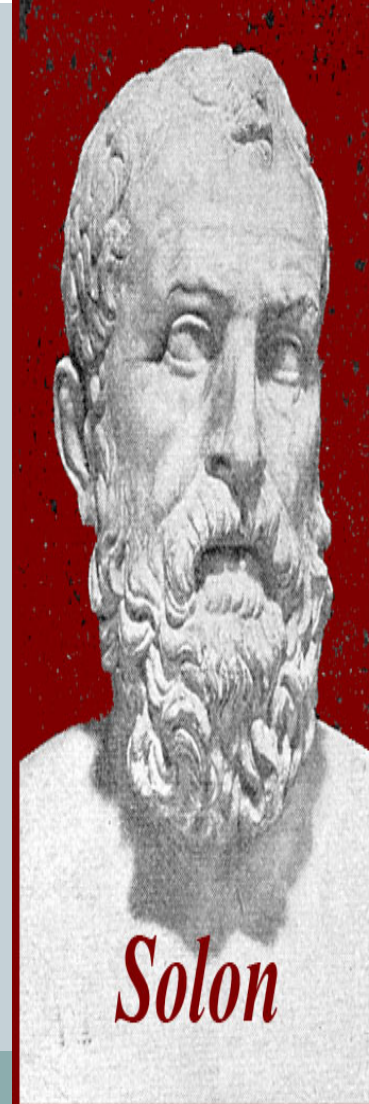
- Toplumsal sınıflar
 - Zengin ve soylu aileler
 - Diğer sınıf
 - ✦ Kendi toprağı olanlar
 - ✦ Toprağı soylulardan kiralayarak çalışanlar
 - ✦ Zanaatkarlar
 - ✦ Ücretli işçiler
 - ✦ Köleler

Antik Yunan döneminde toplumsal sınıflar

- Atina'da MÖ 594 Solon yasaları
 - Toplumsal sınıflar ve görevler belirlendi (mülkiyet farklarına göre toplumu 4 sınıfa ayırdı)
 - Ekonomik eşitsizlik azaltılmaya çalışıldı.
 - ✦ İpotek ve borçların iptali
 - ✦ Borçlunun köle olması iptal
 - ✦ Toprak mülkiyetinin azami miktarı
 - ✦ İhracat yasağı

*Solon (Greek: Σόλων)
c. 638 – c. 558 BC
was an Athenian statesman,
lawmaker, and poet. He is
remembered particularly
for his efforts to legislate
against political, economic,
and moral decline in
archaic Athens. His
reforms failed in the short
term, yet he is often
credited with having laid
the foundations for
Athenian democracy.*

Antik Yunan dönemi - Gelişmeler

- Koloniler kurulmaya başladı.
 - Dış ticaret artıyor ve
 - Sömürgecilik teşvik görüyordu.
- Atina'nın dışa açılma politikası
- Sonuç
 - MÖ 430 Isparta ile Atina arası Pelopennes Savaşları
 - Atina tarih sahnesinden çekilmiştir.

Antik Yunan dönemi - Gelişmeler

- **Isparta**
 - Savaşçı bir site
 - Askerlik ve devlet yönetimi ön planda
 - Temel amaç ekonomide korumacılık ve askeri gücün ayakta kalması
- **Atina**
 - Deri dokuma, boya, şarap, mücevher, süs eşyası, madeni silah üretimi
 - Hayvan gübresi kullanımı
 - Üretimde köle kullanımı
 - Gemi yapımı
 - Bankacılık, sarraflık, sigorta, alışverişlerde çek kullanımı

Antik Yunan dönemi – İdeolojik Yapı

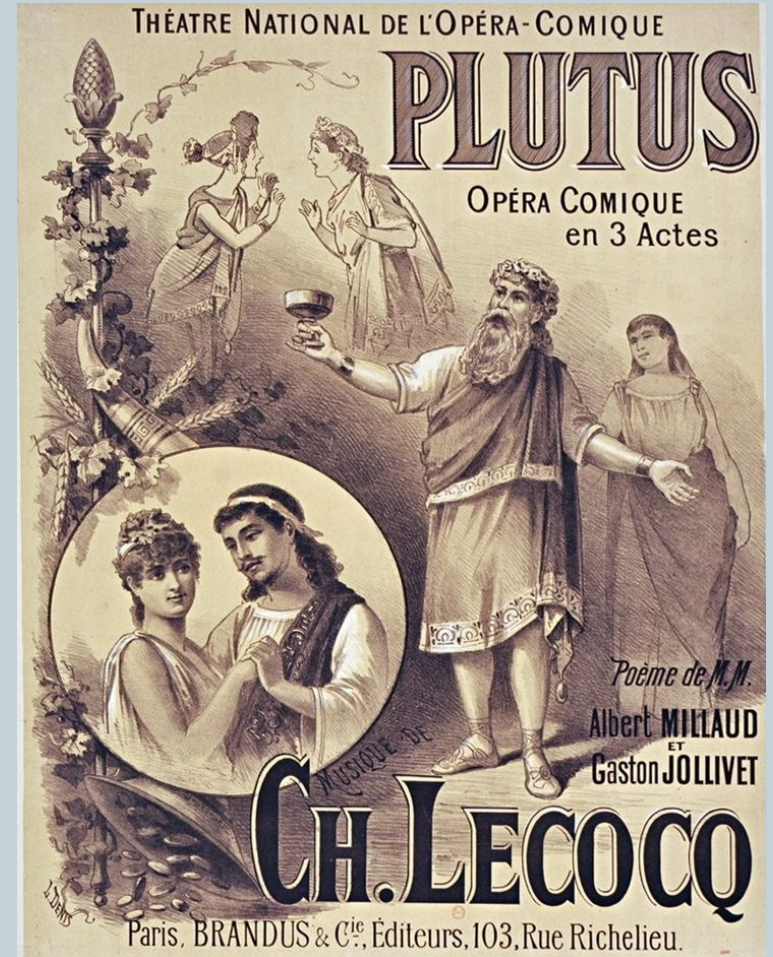

- Antik Yunan ideolojisinin başlıca üç kaynağı
 - Tiyatro sanatının öncüleri sayılan “tragedya”
 - dini düşünceler
 - Felsefeler
- Örnek: tragedyalarda ana tema, yasaların birbirleriyle çelişen emirler vermesi ve bu çelişkiden kaynaklanan büyük sorunlar

Antik Yunan dönemi – İdeolojik Yapı

- Aristophanes'in Plutus adlı tragedyası hem dünya ne kadar rastgele ve eşitsiz olarak dağıtıldığını
- hem de iyilik ve zenginlik nimetleri arasında bir zıtlık olduğunu göstermeye yöneliktir.

Antik Yunan dönemi – İdeolojik Yapı

- Felsefe,
 - iktisadi olayları da yorumluyor.
 - Doğal kanun
 - Rasyonel yaklaşım
 - Ancak oldukça genel ve kavramsal açıklamalar

Ancient Greek philosophy

https://en.wikipedia.org/wiki/File:Raphael_School_of_Athens.jpg

Antik Yunan Filozofları– Sokrates Öncesi

Pre-Socratic philosophy

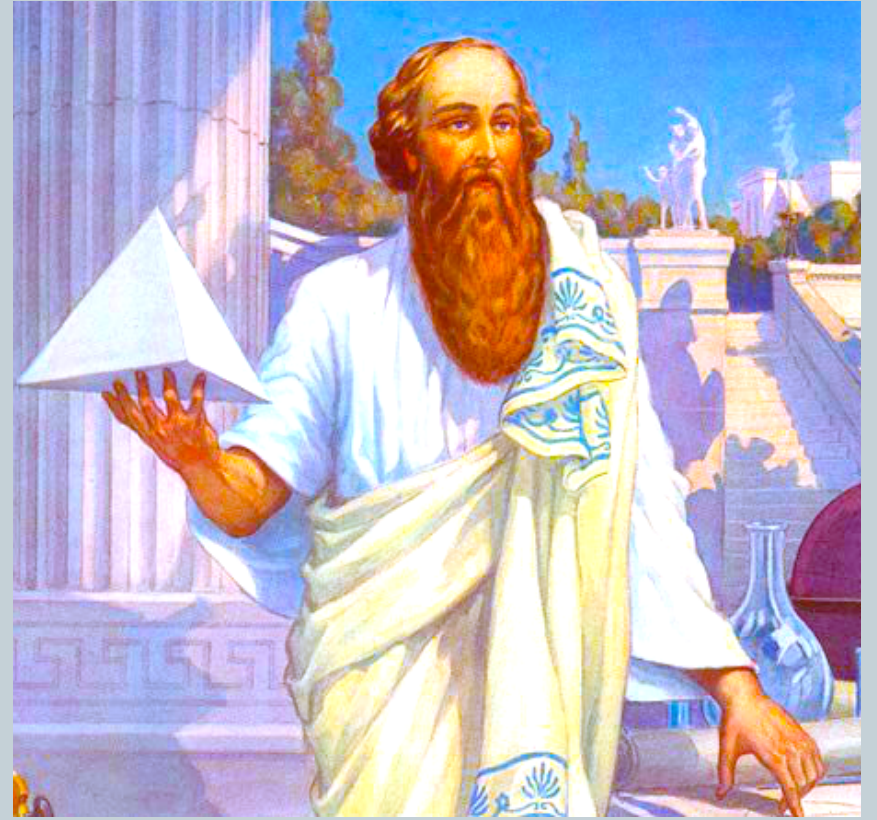
https://en.wikipedia.org/wiki/File:Sanzio_01_cropped.png

- Thales MÖ 625-545
- Anaximander MÖ 610-546
- Pythagoras MÖ 580-500
- Anaximenes MÖ 536- ...
- Xenophanes MÖ 569-477
- Parmenides MÖ 540-480
- Heraclitus MÖ 540-480
- Empedocles MÖ 490-432
- Protagoras MÖ 481-411
- Democritus MÖ 460-370

Sokrates Öncesi - Pythagoras

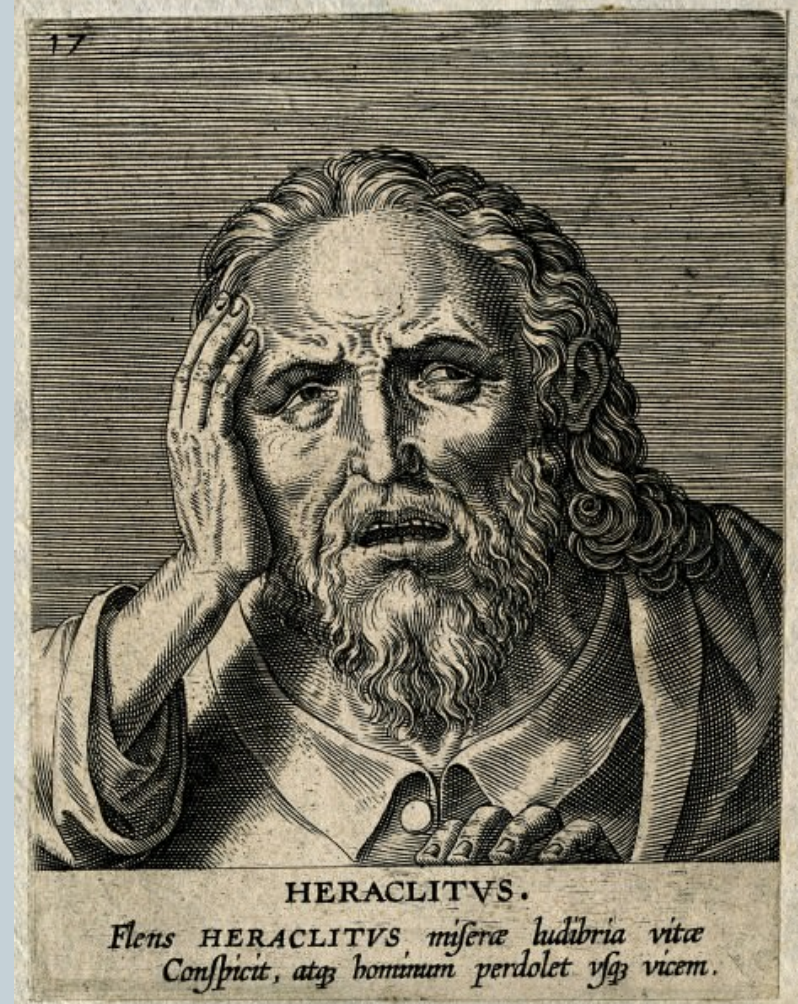

- Sayıların incelenmesini övüyor. Matematiğe ilgisi müziği olan ilgisinden doğduğu iddia ediliyor.
- Ağırlık ve uzunluk ölçülerini tanıtıyor.
- Ahenk kavramı

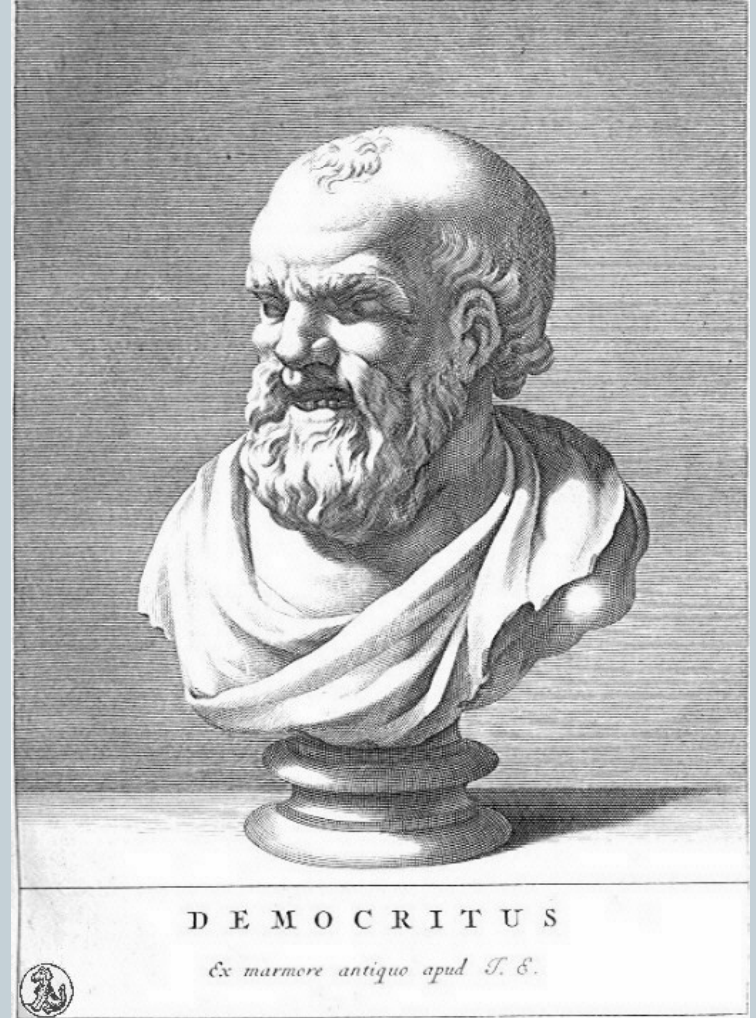
Sokrates Öncesi - Heracleitus

- “Savaş herşeyin babasıdır”
- “Aynı ırmakta iki kere yıkanamazsınız”
- “Herşey bir durumdan başka bir duruma geçiş halinde sürekli bir akış halindedir”
- “Değişme tesadüfen olmaz, akıl ile yönetilir”

Sokrates Öncesi - Democritus

- *“Belli bir şey, bütün insanlar için iyi ve gerçektir. Fakat verdiği memnuniyet bir insandan diğerine farklıdır”*
- *“Çok mutluluk veren şeyler, eğer itidal yoksa çok tatsız şeylere dönüşür”*
- *“Genç adamın ileri yaşlara kadar yaşayıp yaşayamayacağı belli değildir. Bu neden ile eldeki mal, ileride gelecek olan mala oranla daha üstündür”*
- *“İnsanlar emek harcadıkları şeyi elde ettikleri zaman veya bu şeyi kullanacaklarını bildikleri zaman, emek aylaklıktan daha tatlıdır”*
- *“Toplu mülkiyet halinde elde edilen gelir az zevk verir, yapılan harcama da az acı verir”*

Sokrates Öncesi – Sofizm

- Para karşılığı ders veren, hitabet ustası gezgin hocalar
- Güzel konuşma ve insanları etkilemenin önemi
- Retorik

- Protagoras
- Gorgias
- Prodikos
- Thrasymakhos
- Antiphon

Sokrates Öncesi – Sofizm - Protagoras

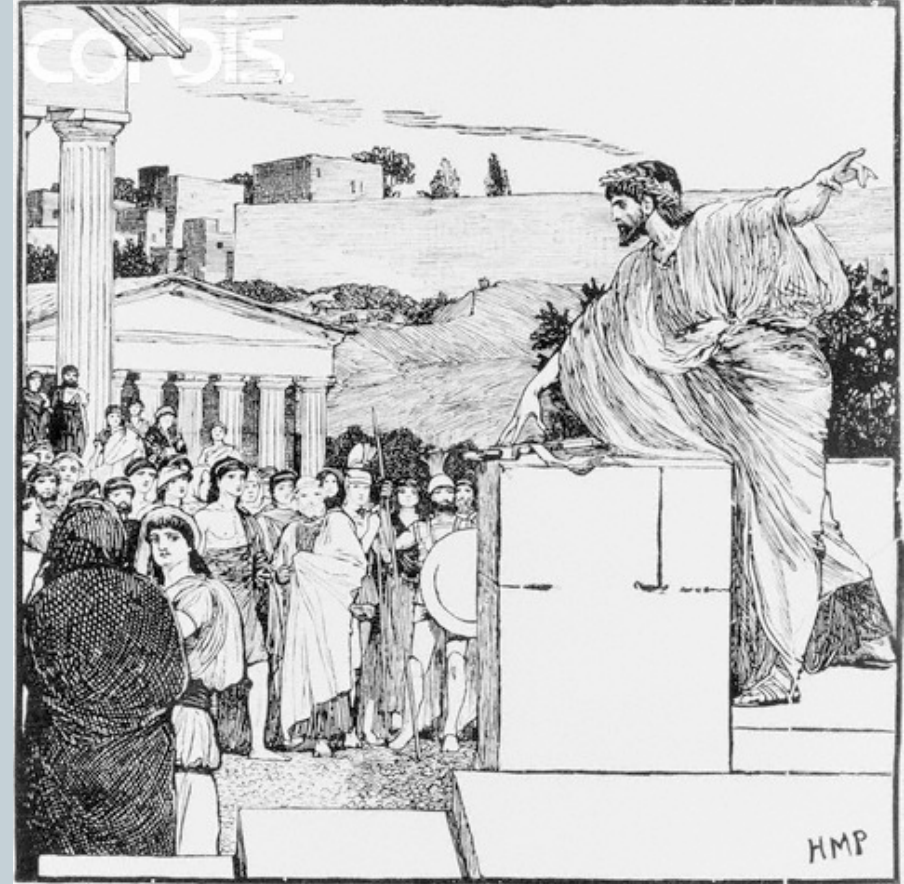
- “İnsan her şeyin ölçüsüdür”(Rölativizm)
- Demokratik karar alma süreçleri, toplum için neyin iyi neyin kötü olduğunun bulunmasını sağlar.
- Politikada mutlak doğru yoksa RETORİK.

Sokrates Öncesi – Sofizm - Diğerleri

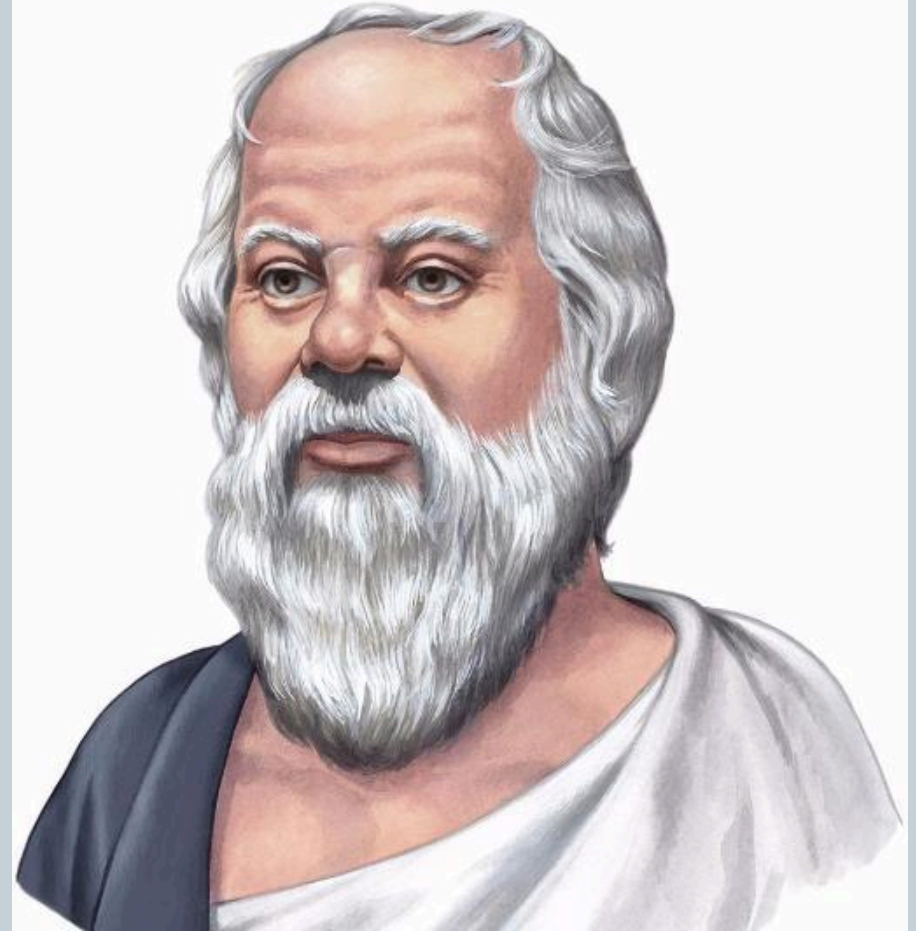
- Grogias – şüpheci
- Prodikos – tanrı ve din inkarı
- Thrasymakhos ve Antiphon – Devlet ve kanun karşıtlığı

Antik Yunan Flozofları: Sokrates (MÖ 469 – 399)

- Felsefenin babası olarak bilinir.
- Değerler alanına (tanrı, iyilik ve güzellik problemleri) eğilen ilk filozoflardandır.
- Sokratik soru:’nın mahiyeti nedir?
- Yazılı bir eser bırakmadı. Görüşlerini başta Platon olmak üzere izleyicileri tarafından yazılan eserler yoluyla biliyoruz.

Antik Yunan Flozofları: Sokrates Sonrası

- Aristophanes (MÖ 448-338)
- Xenophon (MÖ 427-355)

- Platon (MÖ 428-347)
- Aristoteles (MÖ 384-322)

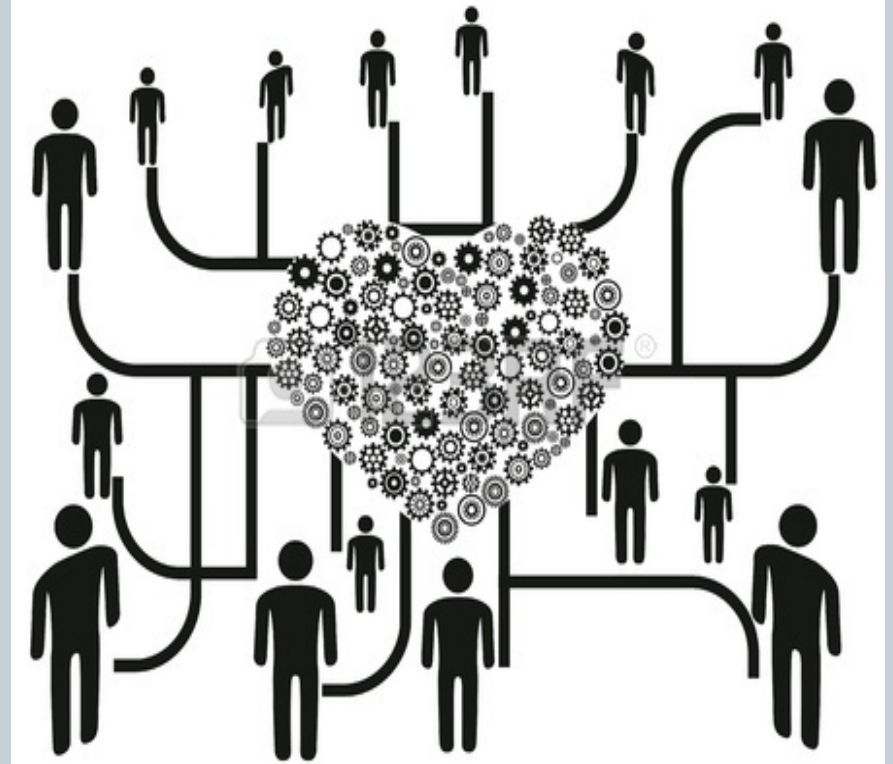
Sokrates Sonrası: Xenophon

- Her şeyin başı insandır. İnsan merkezli bir düşünüt
- İdarenin etkinliğini ilk inceleyen filozof!
- Oeconomicus – özel ve kamu alanındaki faaliyetler
- Oiconomics – ev idaresi
- kaynakların sabit olduğu bir ortamda refahın arttırılmasında en önemli etken
 - makro düzeyde liderin
 - mikro düzeyde hane reisinin kararları olacaktır

Sokrates Sonrası: Xenophon

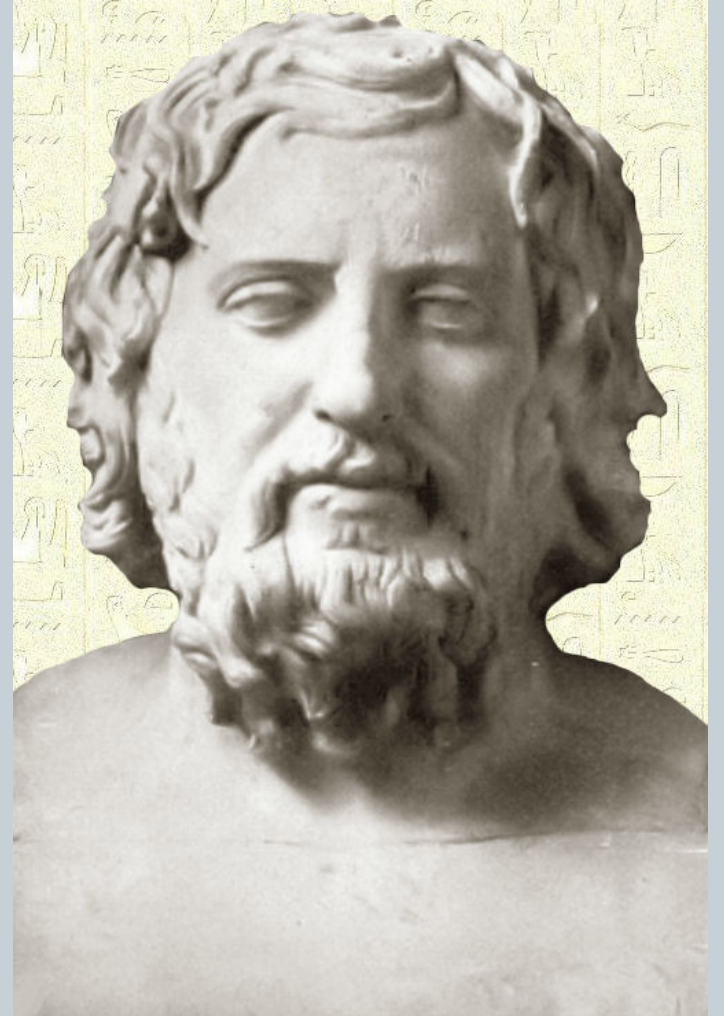
- İhtisaslaşma-İşbölümü
 - Klasik büyüme teorisindeki en temel dinamik ifade edildi.
 - Toplam üretimi ve etkinliği arttırması.
 - İşbölümünün sınırları doğal koşullardır

Sokrates Sonrası: Xenophon

- Etkinlik ve fayda maksimizasyonu iki kavramın önemini ön plana çıkarmıştır
 - Hedonizm
 - Bencillik
- Sübjektif değer

Sokrates Sonrası: Xenophon

- Servet ve değer ayrı kavramlardır.
- Xenophon'un Oeconomicus adlı eserinde Sokrates ile diyalog şeklinde şu pasaj yer almaktadır.
 - “Sokrates: *Bana öyle geliyor ki sahibine fayda sağlayan şeyleri varlık (property-obje) olarak kabul ediyorsunuz.*
 - Critobulus: *Kesinlikle öyle yazıyorum. Bir varlık sahibine zarar veriyorsa bu kayıptır ve servet değildir (wealth)”*
 - “Sokrates: *Öyleyse size göre fayda sağlayan şeyler servete katılmakta, zarar veren şeyler servete dahil edilmemektedir.*
 - Critobulus: *Tam anlamıyla öyle”*

Sokrates Sonrası: Platon

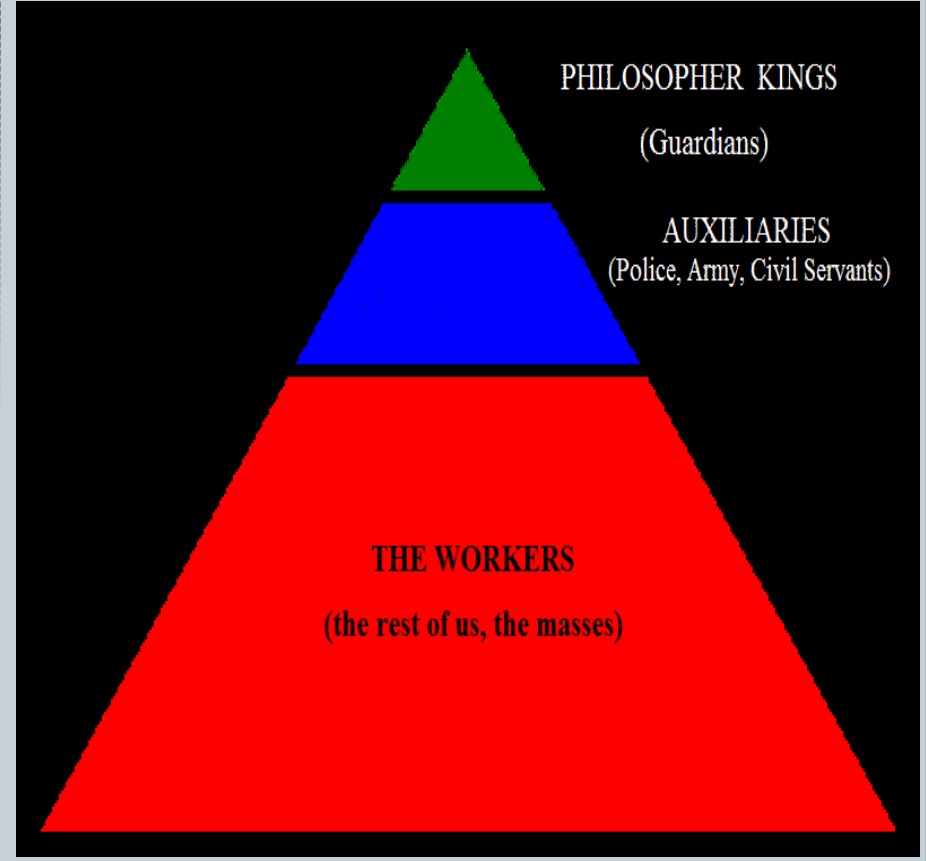

- Sokrates'in öğrencisi
- Atina akademisinin kurucusu
- Aristokrat
- Rasyonalist
- Algılanabilir (Görüngü) dünyası ile Kavranabilir (İdeler) dünyası
- Mağara metaforu

Sokrates Sonrası: Platon

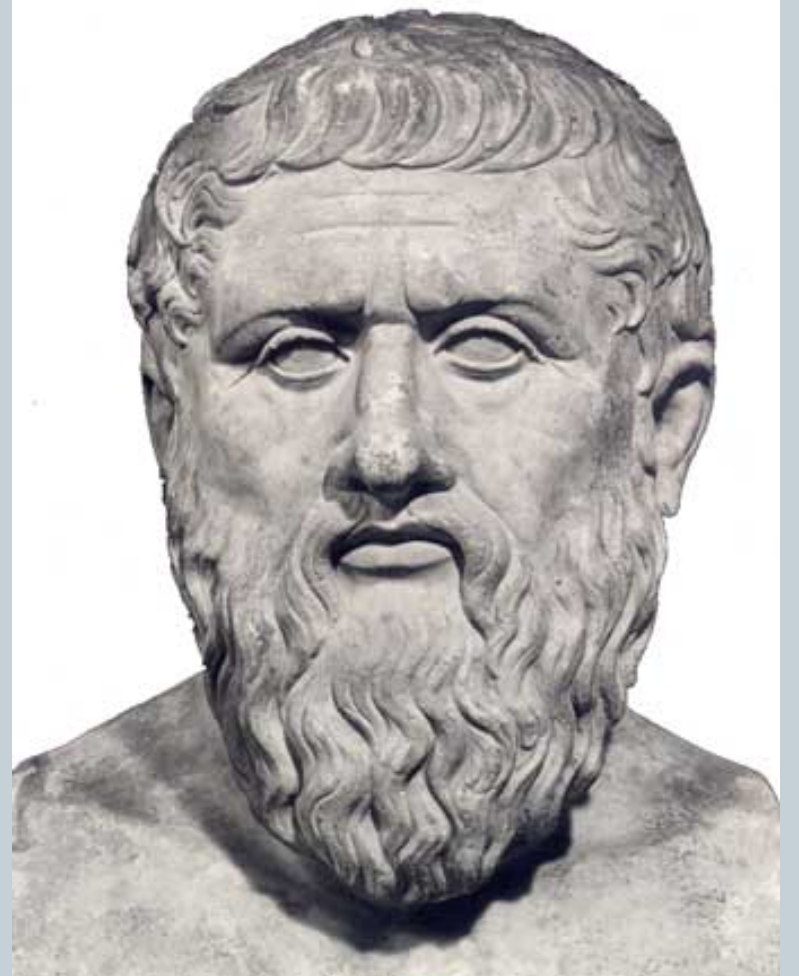
- İdeal devlet ütopyası
- Sınıf sistemine dayalı toplum
 - Üretici sınıf işçiler, çiftçiler ve esnaf
 - Güvenliği sağlayan savaşçı sınıf
 - Yönetici sınıf
- Platon'a göre sınıflar arası kalıcı sosyal barış, birincil sorundur.

Sokrates Sonrası: Platon

- Protagoras ve Xenophon'dan bazı farkları var
 - Değer konusunda
 - İşbölümü konusunda
- Mübadele
- Pazarın kontrolü ve denetimi
 - Aşırı kar ve tefecilik

Sokrates Sonrası: Platon

- Para bir değişim aracı
- Para, değişimde kolaylık sağlayan bir sembol
- Pazarın kontrolü için itibari para
- Aşırı kar ve tefecilik ideal devlet için zararlı
- Yönetici ve savaşçı sınıf için ortak mülkiyet
- Komünizme mi, faşizme mi daha yakın?

